

Konjunkturläget kvartal 1, 2022

I skrivande stund är konjunkturläget osäkert och inför framtiden finns en påtaglig oro i såväl Sverige som övriga Europa. Detta har medfört att prognosen för svensk BNP-tillväxt har skrivits ner till omkring 3 procent för 2022 av Konjunkturinstitutet (KI). Osäkerheten beror på en rad samverkande faktorer som ökad smittspridning i delar av världen, höga energi- och bränslepriser, kraftigt ökad inflation, vikande börskurser runtom i världen samt rädsla för höjda styrräntor. Därtill bidrar den ryska invasionen av Ukraina ytterligare till osäkerheten och införandet av sanktioner riktade mot Ryssland späder på oron i de europeiska ekonomierna, då Ryssland är en stor exportör av råvaror som olja, naturgas och spannmål. Svensk ekonomi har dock visat sig motståndskraftig under senare år, då faktorer som pandemin och rysk aggression har satt delar av den europeiska ekonomin i gungning. Detta är viktigt att beakta, då svenska företag och konsumenter i dagsläget behöver stabilitet och lugnande besked inför framtiden.

Konfidensindikatorn och Barometerindikatorn är tagna från

Konjunkturbarometern, en enkätundersökning till företag och hushåll som utförs varje månad av Konjunkturinstitutet.

Konfidensindikatorn är en sammanvägning av företagens svar på frågor om bland annat orderstock, försäljningsvolym, nulägesomdöme och förväntningar.

Barometerindikatorn sammanfattar konfidensindikatorerna för näringsliv och hushåll och tas fram enbart på riksnivån. Syftet är att fånga stämningläget i den svenska ekonomin.

Värden över 100 respektive 110 motsvarar en starkare respektive mycket starkare ekonomi än normalt. Värden under 100 respektive under 90 visar en svagare respektive mycket svagare ekonomi än normalt.

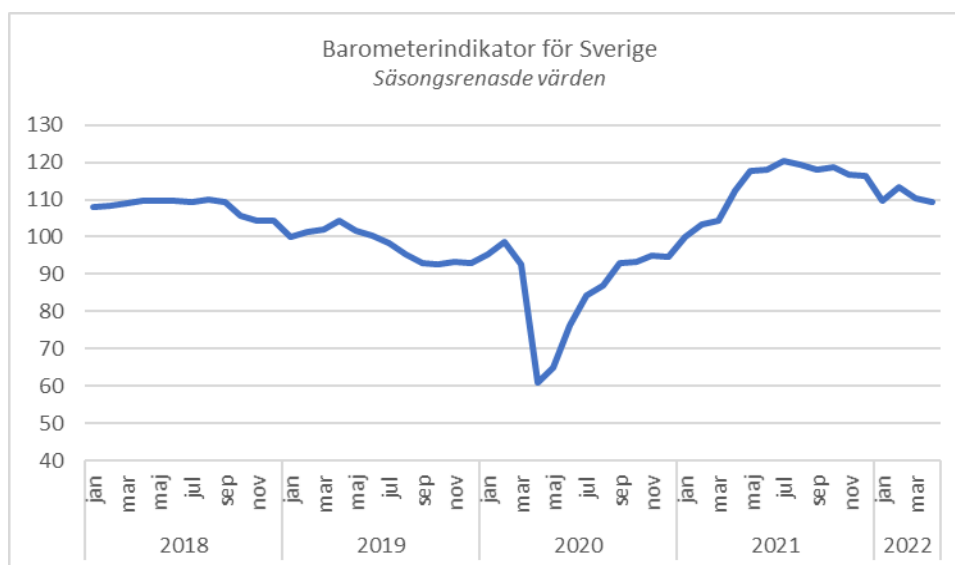
Krigets ekonomiska konsekvenser

Det kraftfulla ekonomiska sanktionspaket som omvärlden har riktad mot Ryssland slår hårt mot den ryska ekonomin, vilken försämras i snabb takt. Även den ukrainska ekonomin har naturligtvis försämrats avsevärt sedan kriget inleddes, då upprätthållandet av normal ekonomisk aktivitet i det närmaste är omöjlig. Ryssland och Ukraina står visserligen för en förhållandevis liten del av EU:s totala utrikeshandel men trots det får kriget märkbara konsekvenser för de europeiska ekonomierna. Ryssland är en betydelsefull exportör av råvaror och kriget samt införda sanktioner har lett till kraftigt ökade råvarupriser. Detta avspeglar sig bl.a. i priset på olja, naturgas och kol, som har ökat kraftigt på kort tid. En prisökning som är problematisk för många europeiska ekonomier, vilka är beroende av import från Ryssland för att trygga sin energiförsörjning. Prisökningen på energi har fått spill-overeffekter på andra produkter, då energikrävande produktion tvingas höja priserna för att täcka kostnadsökningen. Ökade energipriser samt dess spill-overeffekter har genererat en snabbt ökande inflation och inför kommande månader flaggar exempelvis KI för rekordhöga råvarupriser. (Inflationen ökade redan innan kriget, men sedan krigsutbrottet har ökningstakten eskalerat.) Förutom prisutvecklingen på råvarumarknaden bidrar pandemirelaterade nedstängningar i Kina till flaskhalsar i världsekonomin som bidrar ytterligare till inflationen. Inflationen har i sin tur medfört höjd styrränta i en rad länder,

inklusive Sverige, vilket gröper ur hushållens köpkraft ytterligare och därmed håller tillbaka konsumtionen. En minskad konsumtion minskar i sin tur företagets intäkter och därmed dämpas den ekonomiska tillväxten i Sverige och övriga EU. Sammantaget medför kriget och dess följdverkningar att den ekonomiska återhämtningen efter pandemin blir mer dämpad än tidigare prognoser ger vid handen och utvecklingen kommande månader är svåra att förutse.

Konjunkturläget

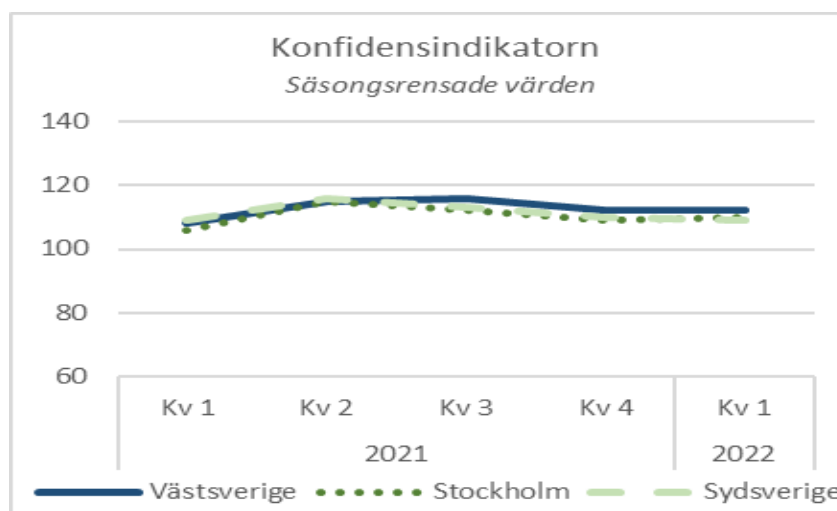
Det aktuella konjunkturläget avspeglar sig i den av KI framtagna barometerindikatorn, vilken baseras på svar från företag och hushåll. Hänsyn tas till faktorer som orderstock, försäljning, nulägesbedömning och framtidsutsikter. (Ett värde över 100 indikerar att konjunkturen är starkare än normalt, medan ett värde under 100 visar det motsatta.) Barometerindikatorn föll med 34 enheter från mars till april 2020 och hamnade på den lägsta nivån sedan mätningarna inleddes 1993. Indikatorn befann sig i april 2020 på ungefär 60, vilket är klart under det lägsta värde som uppmättes under den senaste internationella finanskrisen 2008–2009. Under sommar och tidig höst 2020 förbättrades dock läget något, vilket KI såg som ett tecken på att efterfrågan och produktion så sakteliga återhämtade sig. Följden blev en rekyl i barometerindikatorn. Under den senare delen av hösten 2020 ökade återigen smittspridningen och nya restriktioner infördes som en följd därav. Detta avspeglade sig i barometerindikatorn som minskade från 97,5 i november till 95,9 i december. Redan under årets första månader 2021 stärktes dock läget något och under våren förbättrades konjunkturläget ytterligare då ett värde på 113,4 uppmättes i april. Därefter stärktes konjunkturläget ytterligare och i augusti 2021 uppgick barometerindikatorvärdet till 120,3. Under hösten 2021 stabiliserades konjunkturläget efter en längre uppgångsperiod och i oktober månad uppmättes samma värde som i augusti. Under vintern 2021/2022 försämrades konjunkturläget något av anledningar som nämns ingressen. I januari 2022 uppmättes så ett barometerindikatorvärde till 110, vilket var en påtaglig minskning jämfört med hösten 2021. Konjunkturläget fluktuerade något under februari och mars månad och i april 2022 uppmättes så ett barometerindikatorvärde på 109,5, vilket innebär att läget i stort sett är detsamma som under årets första månad.

Källa: KI

Regional konjunkturstatistik publiceras kvartalsvis och baseras på konfidensindikatorn (se faktaruta) för Stockholm (Stockholms län), Sydsverige (Blekinge och Skåne län) och Västsverige (Hallands och Västra Götalands län). Samtliga regioner upplevde ett kraftigt fall under mars och april 2020, följt av en rekyl under det andra kvartalet. Den positiva utvecklingen fortsatte under det tredje kvartalet 2020, vilket förklaras av en ökad aktivitet i såväl svensk som internationell ekonomi. Den andra smittspridningsvågen medförde att den positiva trenden bröts under det fjärde kvartalet 2020, då skillnaden mellan kvartal tre och fyra var marginell. Under första kvartalet 2021 vände utvecklingen återigen uppåt i samtliga tre regioner trots en hög smittspridning. Den positiva utvecklingen fortsatte under det andra kvartalet 2021 vilket delvis förvånade ekonomer, då svensk ekonomis anpassnings- och återhämtningsförmåga har varit mycket god under pandemin. Under det tredje kvartalet stabiliserades konjunkturläget efter en längre tids uppgång och läget var i stort sett detsamma som föregående kvartal i samtliga tre regioner. Under det fjärde kvartalet 2021 kunde tecken på avmattning skönjas i samtliga tre storstadsregioner, men trots detta var konjunkturläget fortsatt gott. I övergången till kvartal fyra stabiliserades konjunkturläget och konfidensindikatorn är i stort sett på samma nivå som föregående kvartal i de tre storstadsregionerna.

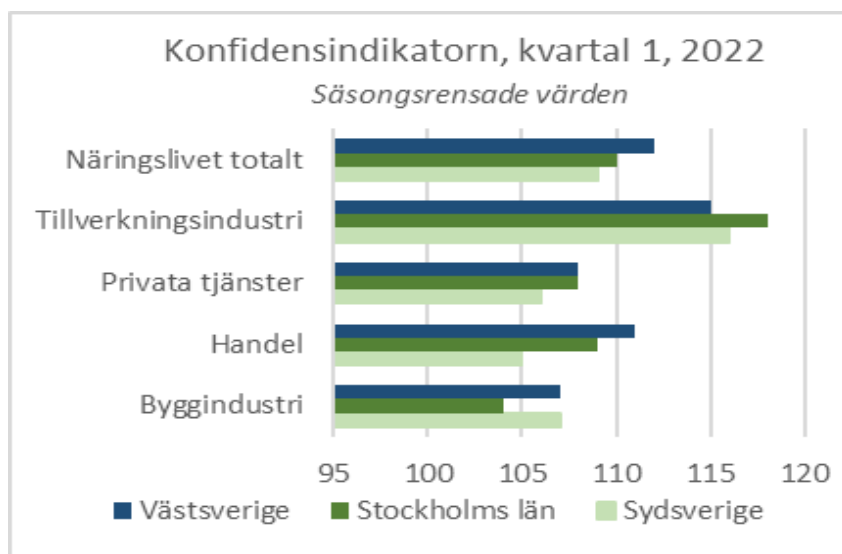
Från pandemins inledning fram till det andra kvartalet 2021 var konjunkturläget starkast i Sydsverige, även om skillnaden mellan de tre regionerna har varit förhållandevis ringa. Under tredje och fjärde kvartalet 2021 samt det första kvartalet 2022 var dock konjunkturen starkast i Västsverige. Stockholm hade länge ett mer problematiskt läge, vilket framförallt förklaras av den regionala näringslivsstrukturen. Betydande andelar av den privata serviceproduktionen är koncentrerad till Stockholmsområdet. Så snart restriktionerna lättade förbättrades dock konjunkturläget i Stockholm. För västsvensk del är industrikonjunkturen av särskild betydelse och det höga efterfrågetrycket på exportmarknaden har en positiv inverkan på läget i Västsverige. Den goda industrikonjunkturen avspeglar sig i diagrammet nedan, då Västsverige som sagt hade det mest gynnsamma konjunkturläget under de tre senaste kvartalen.

Källa: KI.

Som framgår i diagrammet nedan rådde ett förhållandevis starkt konjunkturläge inom samtliga branscher under det första kvartalet 2022. Industrikonjunkturen är som nämnts ovan

mycket god och orderstocken är historiskt sett mycket hög. Noterbart är att industrin i dagsläget är bärande för det förhållandevis goda konjunkturläget i Sverige.

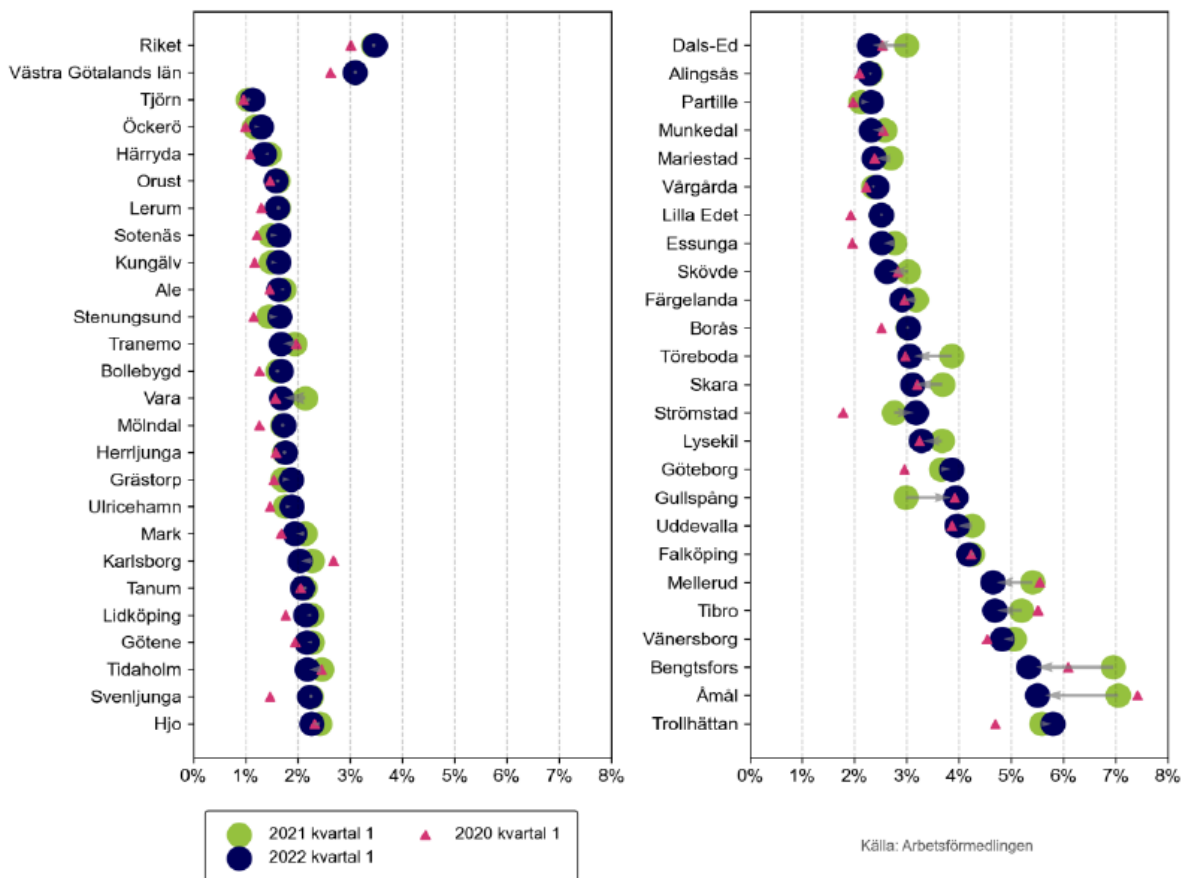
För västsvensk del är utvecklingen inom industrin särskilt betydelsefull för det samlade konjunkturläget. En fortsatt återhämtning i Västsverige kommer att påverkas av industrikonjunkturen i Sverige och omvärlden. Ett orosmoln inom industrin är i nuläget bristen på halvledare samt prisökningar på världsmarknaden, vilket skapar flaskhalsar inom produktionsleden. Flaskhalsar som medför att företagen ej kan nå produktionstaket och nyttja expansionsutrymmet. Tyvärr ser bristen på halvledare och ökande priser ut att bestå under en överskådlig framtid och näringslivsrepresentanter flaggar i skrivande stund för att detta kan få negativa konsekvenser för svensk ekonomi och sysselsättning.

Arbetsmarknadsläget

Under vår och tidig sommar 2020 ökade arbetslösheten närmast lavinartat och varslen duggade tätt. I slutet av sommaren 2020 uppgick arbetslösheten i Västra Götaland till 8,8 procent (9,2 procent i riket som helhet). Det fanns en utbredd oro för arbetsmarknadsläget och prognoserna pekade mot en arbetslöshetsnivå på omkring 11–12 procent i början av 2021. Det förbättrade konjunkturläget har dock haft en positiv inverkan på arbetsmarknaden och andelen öppet arbetslösa eller i program har minskat kontinuerligt under 2021 samt årets första månader 2022. Den första maj 2022 uppgick den öppna arbetslösheten i Västra Götaland till 6,1 procent, medan siffran för motsvarande månad 2021 var 7,7 procent.

Trots det förbättrade arbetsmarknadsläget varnar berörda myndigheter för att en stor grupp unga vuxna samt utrikes födda har fastnat i långtidsarbetslöshet. (Utvecklingen av långtidsarbetslösheten i riket, Västra Götaland samt länets samtliga kommuner kvartal 1 åren 2020–2022 illustreras i diagrammet nedan.) I nuläget är långtidsarbetslösheten inom aktuella grupper betydande och riktade insatser krävs om utvecklingen ska kunna vändas. Den höga arbetslösheten inom aktuella grupper förklaras bland annat av att de har jämförelsevis kort arbetslivserfarenhet, begränsad utbildningsbakgrund och ofta erhåller osäkra anställningsvillkor som exempelvis timanställning. (De osäkra anställningsvillkoren gör att de oftast inte omfattas av statligt stöd för korttidsarbete eller varsel.)

Utveckling av långtidsarbetslöshet som andel av den registerbaserade arbetskraften

Källa: Arbetsförmedlingen.

Samtidigt som arbetslösheten är förhållandevis hög uppger ett växande antal företag att det råder brist på arbetskraft. Det råder följaktligen en missmatchning mellan arbetsmarknadens utbuds- och efterfrågesida, då de arbetslösa allt som oftast saknar den utbildning som efterfrågas från arbetsgivarsidan. Detta problem är en fråga som är högt upp på agendan hos samtliga berörda offentliga instanser, eftersom bristen på arbetskraft skapar flaskhalsar i produktionsleden.